

Nr 114.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användning av medel ur postverkets understöds-kassa för bidrag till viss semesterhemsverksamhet.
(4:e avd.)

I propositionen nr 32 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 26 januari 1951, underställt riksdagen frågan om vissa ändringar rörande användningen av postverkets understöds-kassa.

Inom postverket har Svenska postmannaförbundet sedan år 1919 drivit ett semesterhem i Kungsör samt Sveriges poststationsföreståndareförening, vilken förening fr. o. m. år 1948 uppgått i förenämnda förbund, sedan år 1938 ett hem i Falsterbo. Övriga personalorganisationer inom postverket, Posttjänstemännens förening samt Postverkets kontors- och kanslibiträdeskårers centralorganisation, ha däremot inga egna semesterhem. Genom särskilda överenskommelser med Svenska järnvägs-männens vilohemsförening resp. Reso ha dock medlemmar tillhörande den förra organisationen sedan år 1938 fått besöka järnvägs-männens semesterhem samt medlemmar tillhörande den senare organisationen sedan år 1948 Resos anläggningar.

Postverket har understött semesterhemsverksamheten inom de olika organisationerna genom att efter Kungl. Maj:ts tillstånd utbetala resebidrag, vilka f. n. årligen utgå

för resor till Falsterbo och Kungsör	med kronor	32 000,
» » » Järnvägs-männens vilohem	» »	10 000,
» » » Resos anläggningar	» »	8 000.

Det har emellertid visat sig att nuvarande förhållanden äro mindre tillfredsställande. Svenska postmannaförbundet har sålunda under år 1948 måst avslå över 800 ansökningar från medlemmar, som sökt få komma till förbundets semesterhem. Även för Posttjänstemännens förenings medlemmar äro förhållandena på detta område mindre goda.

Styrelserna för de olika personalorganisationerna inom postverket ha vid flera tillfällen hänvänt sig till generalpoststyrelsen för att erhålla ett kraftigare stöd för semesterhemsverksamheten och därvid bl. a. föreslagit anskaffande av ett eller flera semesterhem gemensamma för all personal i postverket. Generalpoststyrelsen har emellertid, med hänsyn särskilt till de stora belopp som skulle krävas för ett effektivt stöd av en dylik verksamhet, hittills icke

ansett sig kunna tillmötesgå de gjorda framställningarna. Vid överläggningar med representanter för personalorganisationerna angående ifrågavarande spörsmål har emellertid numera framkommit ett förslag, enligt vilket ett effektivt stöd för semesterhemsverksamheten skulle kunna lämnas, utan att något anslag av egentliga statsmedel skulle behöva tagas i anspråk. Detta förslag innebär, att för ändamålet skulle få dels disponeras en del av de medel, som ingå i den under styrelsens förvaltning stående kassan för understöd åt änkor och barn efter personer, som varit anställda i postverket (postverkets understödskassa), dels ock för framtiden tagas i anspråk större delen av de kategorier av medel, som hittills successivt tillförts understödskassan.

Beträffande tillkomsten av understödskassan samt kassans utveckling m. m. får utskottet hänvisa till propositionen (s. 3 och 4).

Generalpoststyrelsen har i skrivelse den 14 oktober 1949 hemställt, att styrelsen för stödjande av semesterhemsverksamheten bland postverkets personal måtte bemyndigas dels att av postverkets understödskassas tillgångar taga i anspråk ett engångsbelopp av 750 000 kronor, avsett för anskaffning, inredning och underhåll av två eller tre semesterhem, dels att i fortsättningen årligen disponera vissa av nämnda kassas löpande inkomster till nedbringande av semesterhemmens driftskostnader och bestridande av resekostnadsbidrag i samband med denna verksamhet.

I fråga om den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 4—7).

Statskontoret har avgivit utlåtande över generalpoststyrelsens framställning (s. 7).

Departementschefen har anfört följande.

»Postverkets understödskassa är enligt gällande bestämmelser avsedd för understöd åt behövande änkor och barn efter personer som varit anställda vid postverket. Generalpoststyrelsen föreslår nu bl. a., att av understödskassans kapitalbehållning ett belopp av 750 000 kronor skulle tagas i anspråk för nyanskaffning och utrustning av två eller tre semesterhem för postverkets anställda och deras familjer. Vidare föreslås att av kassans löpande inkomster endast dess ränteinkomster och inkomster av vissa böter och viten i fortsättningen skulle komma kassan till godo. Kassans övriga inkomster — alltså medel influtna vid försäljning av makulatur och äldre handlingar jämte därå anbragta frimärken, medel influtna vid försäljning av värdeinnehållet i obeställbara postförsändelser ävensom obeställbara postanvisningsbelopp samt i postkassa uppkomna överskott, som icke kunnat till rätt ägare återställas — skulle i fortsättningen direkt tillföras semesterhemsverksamheten och inom denna användas för att nedbringa inackorderingsavgifterna samt för utbetalning av resebidrag till postverkets anställda och dessas familjer i samband med besök vid semesterhemmen.

I likhet med statskontoret har jag i princip icke något att erinra mot att medel från postverkets understödskassa få disponeras för främjande av semesterhemsverksamhet för postverkets personal. Semesterförhållandena för

denna personal måste betecknas som ogynnsamma. Till skillnad från flertalet andra verk har postverket icke möjlighet att koncentrera semestrarna för sina anställda till sommarmånaderna. Enligt uppgift nödgas verket sålunda normalt sprida de anställdas semestrar så, att semesterperioderna börja redan i januari och fortgå till i början av december. Därtill kommer, att tjänstgöringsförhållandena för i varje fall en del av verkets personal på grund av förekomsten av nattarbete och eljest obekvämt arbetstid äro mindre fördelaktiga. Till dessa särskilda omständigheter finnes enligt min mening anledning att taga hänsyn vid bedömningen av den föreliggande framställningen. Då därtill kommer att ett tillmötesgående av framställningen i fråga icke ställer anspråk på egentliga statsmedel eller medför, att annan verksamhet, för vilken ifrågavarande medel avsetts, behöver sättas å sido, anser jag mig i sak kunna biträda generalpoststyrelsens förslag.

Jag övergår härefter till frågan om omfattningen av det statliga bidraget till semesterhemsverksamheten och därmed sammanhängande spörsmål.

Generalpoststyrelsen framhåller, att trots den föreslagna kapital- och inkomstminskningen för understöds-kassan denna alltjämt skulle kunna finansiera en understödsverksamhet av ungefär nuvarande omfattning och vidare att någon nämnvärd ökning av det understödsbehov, som därmed tillgodoses, med hänsyn till nu förefintliga allmänna sociala välfärdsanordningar icke för framtiden är att förvänta. Ehuru jag i stort sett kan dela styrelsens uppfattning på sistnämnda punkt, har jag vid min prövning av förslaget likväl icke funnit det lämpligt att på sätt, som förslaget förutsätter, definitivt frånhända understöds-kassan och därmed dess hittillsvarande ändamål de betydande inkomstposter, varom här är fråga. Jag vill i stället förordna en sådan ändring av bestämmelserna rörande understöds-kassan, att kassans ändamål vidgas till att omfatta även understöd till semesterhemsverksamhet vid postverket. Med hänsyn å ena sidan till de engångsutgifter, som krävas i samband med förvärv och utrustning av de erforderliga nya semesterhemmen, och å andra sidan till understöds-kassans nuvarande ansevliga kapitalbehållning anser jag mig böra tillstyrka, att ett engångsbelopp av intill 750 000 kronor av kassans kapital får tagas i anspråk för anskaffning och utrustning av två eller tre semesterhem för verksamheten. I samband med en sådan engångsåderlåtning av kassans kapital bör emellertid enligt min mening en viss jämkning ske av den fonderingsregel, som nu gäller för kassan och enligt vilken årligen minst en femtedel av kassans ränteinkomster skall läggas till kapitalet. För att, även därest kassans inkomster i övrigt skulle komma att helt tagas i anspråk för tillgodoseende av dess av mig förordade, utvidgade ändamål, trygga en viss återuppbyggnad av dess kapital, förordar jag sålunda, att nämnda fonderingsregel ändras så, att i fortsättningen årligen minst en tiondel av kassans *samtliga* inkomster skall läggas till kapitalet.

Med nyss sagda begränsning bör enligt min mening kassans löpande inkomster få tagas i anspråk för tillgodoseende av kassans såväl gamla som nya uppgifter. Jag förutsätter härvid att kassans utdelning av understöd till

behövande änkor och barn icke skall bliva lidande av den nu förordade utvidgningen av kassans verksamhet, utan att den även i fortsättningen skall fortgå efter i stort samma grunder för bedömningen av understödsbehoven som hittills. Vad gäller kassans nya uppgifter, understödjandet av semesterhemsverksamheten, finner jag det lämpligt och riktigt, att inom den givna ramen för medelstillgången bidrag skola kunna lämnas såväl till semesterhemmens drift som till resekostnader, eftersom en lämplig avvägning mellan dessa båda bidragsformer gör det möjligt att uppnå en önskvärd utjämning av semesterhemsbesökarnas på grund av reseavstånden varierande kostnader för semestern. Jag förutsätter emellertid härvid, att nu utgående belopp för resebidrag av verkets driftmedel icke längre skola anvisas.

Understödkassan bör liksom hittills förvaltas av generalpoststyrelsen. Även med de av mig förordade formerna för semesterhemsverksamhetens ordnande synes det emellertid ändamålsenligt, att på sätt generalpoststyrelsen föreslagit en särskild ekonomisk förening, i vilken de tre stora personalorganisationerna inom postverket — Svenska postmannaförbundet, Posttjänstemännens förening och Postverkets kontors- och kanslibiträdeskårers centralorganisation — ingå som medlemmar, bildas för handhavande av semesterhemmens förvaltning och drift. Liksom generalpoststyrelsen förutsätter jag, att styrelsen står som ägare till de nya semesterhemmen, vilka endast med nyttjanderätt upplåtas till den sålunda bildade föreningen.

Ehuru såsom statskontoret framhållit skäl kunna tala för en samordning av all för postverkets anställda bedriven semesterhemsverksamhet och även för att de båda redan befintliga semesterhem, som ägas och drivas av Svenska postmannaförbundet, helt överföras till den föreslagna nya verksamheten och övertagas av postverket för upplåtelse till den ifrågasatta förvaltande föreningen, anser jag mig med hänsyn till de betydande belopp postmannaförbundet nedlagt i de båda semesterhemmen och de anspråk på vederlag härför, som en sådan fullständig samordning av verksamheten skulle aktualisera, likväl icke nu böra påyrka en sådan. Den omständigheten, att postmannaförbundet i varje fall tills vidare behåller äganderätten till sina båda semesterhem, synes mig varken behöva utgöra något hinder för att dessa båda hem såsom i övrigt jämställda med de nya semesterhem, som komma att anskaffas, utnyttjas i verksamheten och understödjas av understödkassan eller eljest utesluta en viss, önskvärd samordning av hela semesterhemsverksamheten för verkets personal. Det synes mig t. ex. vara riktigt — ehuru uttryckliga villkor knappast torde behöva meddelas därom — att samtliga semesterhem komma att stå öppna för verkets alla anställda med familjemedlemmar oavsett tjänstekategori och organisationstillhörighet.

Även om de bidrag till semesterhemsverksamhet, som kunna komma att bestridas av medel från understödkassans löpande inkomster, i första hand böra vara avsedda för sådan verksamhet i anknytning till nuvarande och i fortsättningen anskaffade semesterhem, synes det icke böra vara uteslutet, att vid sidan därav och framför allt under tiden, intill dess att planerade för-

värv av nya semesterhem hunnit genomföras, motsvarande bidrag lämnas till för verkets personal avsedd och organiserad semesterverksamhet i andra former. Såsom från personalens sida ifrågasatts, bör detta vara möjligt t. ex. i samband med avtal om utnyttjande av annan organisations anläggningar eller i samband med de särskilda vintersemesteranläggningar, som ordnats av postverkets idrottsförbund.

I sitt yttrande över generalpoststyrelsens framställning har statskontoret föreslagit, att postverkets understöds-kassa, vilken som framgått av det föregående tillföres inkomstmedel bl. a. genom i postkassor uppkomna överskott, som icke kunnat återställas till rätt ägare, jämväl får tagas i anspråk för täckande av i postkassor uppkommen kassabrist i sådana fall, då den ansvarige tjänstemannen erhållit befrielse från sin återbetalningsskyldighet. Jag biträder denna mening.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de ändrade bestämmelser rörande understöds-kassan, som i det föregående förordats, ävensom att efter förslag av generalpoststyrelsen fastställa de närmare riktlinjer för understöd till semesterhemsverksamheten, som kunna vara erforderliga.

Med hänsyn till den ekonomiska räckvidden av de förändringar, som här förordats i fråga om användningen av postverkets understöds-kassa, torde lämpligen riksdagens yttrande böra inhämtas i ärendet.»

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har departementschefen i anslutning till ett av generalpoststyrelsen framlagt förslag ansett sig böra förorda en sådan ändring av bestämmelserna rörande postverkets understöds-kassa, att kassans ändamål vidgas till att omfatta även understöd till semesterhemsverksamhet vid postverket. Därvid har förutsatts, att kassans utdelning av understöd till behövande änkor och barn jämväl i fortsättningen skall kunna fortgå efter i stort sett samma grunder för bedömningen av understödsbehoven som hittills. Departementschefen har vidare tillstyrkt, att av kassans tillgångar ett engångsbelopp av högst 750 000 kronor får tagas i anspråk för anskaffning och utrustning av två eller tre semesterhem, avsedda för postverkets anställda och deras familjer. I samband därmed bör enligt departementschefens mening en viss jämkning ske av nu gällande fonderingsregel, så att för framtiden årligen minst en tiondel av kassans samtliga inkomster lägges till kapitalet.

Utskottet har för sin del intet att invända mot departementschefens förslag. Samtidigt torde emellertid få erinras om att gällande bestämmelser, utfärdade den 28 maj 1886 och den 13 februari 1925, icke medgiva att understöd utgår med högre årligt belopp än 200 kronor till änka och 100 kronor till barn. Härutinnan synes någon ändring icke vara ifrågasatt. Icke minst med hänsyn till den sänkning av penningvärdet som inträtt sedan tiden för bestämmelsernas tillkomst måste dock dessa belopp anses vara alltför ringa för att möjliggöra en effektiv ekonomisk hjälp. Visserligen ha, såsom i pro-

positionen antytts, under senare år de allmänna sociala välfärdsanordningarna i hög grad utbyggts, men detta utesluter icke att fall alltjämt kunna uppstå, där den nu ifrågavarande kassan har att tillgodose verkligt ömmande understödsbehov. Enligt utskottets mening bör därför i samband med den föreslagna revisionen av för kassan gällande bestämmelser tagas under övervägande, huruvida icke förut angivna maximibelopp borde höjas, vilket synes kunna ske utan förfång för verksamheten. Utskottet vill i detta sammanhang slutligen understryka departementschefens uttalande att den omständigheten, att postmannaförbundet i varje fall tills vidare behåller äganderätten till sina båda semesterhem, varken behöver utgöra hinder för att dessa båda hem utnyttjas i verksamheten och understödjas av understöds-kassan eller eljest utesluta en viss önskvärd samordning av hela semesterhemsverksamheten inom postverket.

Vad departementschefen i övrigt anfört och förordat har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört.

Stockholm den 24 april 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson Gränebo, Iwar Anderson, Mannerskantz, Leander, Heiding, Gillström, fröken Andersson, herrar Sundelin, Näsström, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson, Edvin Thun och Söderquist; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmberg i Skövde, Bergström, Svensson i Grönvik, Wallentheim, Lindholm, Ståhl, Bergstrand, Åkerström, Thapper, fröken Elmén, herrar Andersson i Munkaljungby, Johansson i Mysinge och Hjalmarson.